

18. ročník

13.–25. 8. 2017

Mezinárodní hudební festival Špilberk

Pod záštitou

Pavla Rychetského, předsedy Ústavního soudu ČR
Bohumila Šimka, hejtmána Jihomoravského kraje
Petra Vokřála, primátora statutárního města Brna
Martina Landy, starosty městské části Brno-střed

25. 8. 2017 20⁰⁰

velké nádvoří hradu Špilberk, Brno

SPIELBERG NA ŠPILBERKU

hudba ze slavných filmů
a muzikálů

**Filharmonie
Brno Philharmonic**

Pořad koncertu

ERICH WOLFGANG KORNGOLD

Dobrodružství Robina Hooda (The Adventures of Robin Hood)
Stará Anglie – Boj – Vítězství – Epilog

MAX STEINER / arr. Günther Gürsch

Jih proti Severu (Gone with the Wind)
téma Tary a houslové sólo

JOHN WILLIAMS

Amistad

„Dry Your Tears, Africa“ (Osuš své slzy, Afriko), sbor

JOHN WILLIAMS

Hook

„Flight to Neverland“ (Let do Země Nezemě)

JULE STYNE / arr. Günther Gürsch

Funny Girl (Bláznivá holka)
„People“ (Lidé)

GEORGES AURIC

Moulin Rouge
Polka a valčík

ERICH WOLFGANG KORNGOLD

Sněhulák (Der Schneemann)
Preludium a Serenáda

JERRY HERMAN / arr. Caspar Richter a Günther Gürsch

Hello, Dolly!

„Before the Parade Passes By“ (Než projde průvod)

přestávka | 20'

JOHN WILLIAMS

Indiana Jones

Raiders March (Lupičský pochod)

JOHN KANDER / arr. Günther Gürsch

New York, New York

píseň-téma ze stejnojmenného filmového muzikálu

JOHN WILLIAMS

Terminál

Viktor's Tale (Viktorův příběh)

ENNIO MORRICONE / arr. Günther Gürsch

Tenkrát na Západě (Once Upon a Time in the West)
„Jill's America“ (Jillina Amerika)

AARON COPLAND

Rodeo

„Hoe Down“ (Hej rup)

JOHN WILLIAMS

Schindlerův seznam (Schindler's List)

hlavní téma

JOHN WILLIAMS

Sám doma (Home Alone)

„Star of Bethlehem“ (Betlémská hvězda), sbor

STEFAN NILSSON / arr. Günther Gürsch

Jako v nebi (Så Som I Himmelen)
Gabriellina píseň

Isabel Dörfler mezzosoprán / mezzo-soprano

Ars Brunensis

umělecký vedoucí a sbormistr /

artistic director and choir director **Dan Kalousek**

Filharmonie Brno / Brno Philharmonic

Pavel Wallinger houslová sóla / violin solos

Emil Drápela klarinetové sólo / clarinet solo

dirigent / conductor **Caspar Richter**

O skladbách

Steven Spielberg (1946), jehož jménem byl dirigent Caspar Richter (už podruhé) inspirován při sestavování svého filmové hudebního pořadu pro letošní festival na Špilberku, je patrně nejproslulejším režisérem dosavadní filmové historie. Od *Čelistí* z roku 1975 přes *Blízká setkání třetího druhu* (1977), sérii *Jurského parku* nebo *E.T. Mimoszemšťana* (1982) až po pátý film s *Indiana Jonesem* (2016) – abychom jmenovali aspoň některé – si udržuje pozornost publika po celém světě. Prvního Oscara za nejlepší režii získal v roce 1994 jeho *Schindlerův seznam*, druhého o čtyři léta později film *Zachraňte vojína Ryana*. V našem pořadu je prostřednictvím hudby svého stálého spolupracovníka Johna Williamse zastoupen pěti tituly.

Před objevem filmového ozvučení se němé filmy promítaly při živé hudbě, jakou si mohlo příslušné kino dovolit – od sólového harmonia po malý *univerzální* orchestr; repertoár byl věcí jeho vedoucího. Zavedením zvukového filmu se hudba stala integrální součástí filmového díla: i divákům, kteří ji vnímali (a dosud vnímají) pod prahem svého vědomí, přináší silný, s obrazem spojený emotivní prožitek. Pro nás Brňany je zvlášť zajímavé, že zakladatelskou osobností v tomto smyslu je brněnský rodák **Erich Wolfgang Korngold** (1897–1957): po své emigraci do Spojených států se stal trvalým hudebním spolupracovníkem studia Warner Bros a tvůrcem *symfonické epochy* filmové hudby. Svě filmové partitury psal jako uzavřená symfonická díla s uzavřenými částmi, pojmenovanými často v souvislosti s akcemi filmového děje. Dvě z jeho šestnácti filmových děl získala Oscara, druhým z nich jsou *Dobrodružství Robina Hooda* z roku 1938.

Max Steiner (Maximilian Raoul Steiner, 1888–1971) z významné vídeňské židovské rodiny dokázal přesvědčit pochybní hollywoodské producenty o nutnosti hudby v nově zaváděném zvukovém filmu. Ve svých tři sta padesáti (!) filmových partiturách (tři z nich jsou oscarové) navíc užívá pozdně romantické symfonické techniky *příznačných motivů* pro jednající postavy, výrazné momenty a místa děje. Ve filmu *Jih proti Severu* uvedl – vedle bezmála tří set vedlejších motivů – šestnáct hlavních témat; jedním z nejvýraznějších je téma *Tary*, rodového sídla – plantáže O’Harových, domova hlavní hrdinky Scarlet.

John Williams (1932) se stal trvalým hudebním spolupracovníkem Stevena Spielberga a je podepsán pod hudebními partiturami prakticky všech jeho slavných titulů. Spielbergova

Amistad je o osudu vzbouřených černých otroků dopravovaných přes oceán na jižanské plantáže; hlavním hudebním (i vizuálně nejpůsobivějším) číslem je sbor *Osuš své slzy, Afriko*.

V „rodinném“ filmu *Hook* unáší fiktivní pirátský kapitán děti nepozorného, příliš zaměstnaného otce do lákavých neznámých končin: *Let do Země Nezemě* je barvitá symfonická fantazie provávající jejich senzačně poutavou cestu.

Jule Styne, původně Julius Kerwin Stein (1905–1994), syn židovských vystěhovalců z Ukrajiny, se stal ve Spojených státech nejprve zázračným dítětem-pianistou vystupujícím se špičkovými orchestry, poté jazzovým hráčem a nakonec jedním z nejpłodnějších písňových tvůrců (přes 1 500 titulů) na Broadwayi: jeho muzikál *Bláznivá holka* docílil v letech 1964–1967 úctyhodných 1 348 představení – hlavně také díky songu *Lidé*, v němž hlavní postava uvažuje o problematice lidských vztahů.

Georges Auric (1899–1983) proslul jako jeden ze členů „Pařížské šestky“, kteří se jali udávat tón v evropské kulturní metropoli v letech po první světové válce. Sám se zaměřil nejvíc na divadlo, balet a film: jeho daleko nejproslulejší melodie je *valčík* z filmu *Moulin Rouge* (1952) o Toulouse Lautrekovi. *Polka*, která jej předchází, není ovšem polkou v českém smyslu, nýbrž spíš pochodovou kompozicí nesoucí stopy francouzské meziválečné moderny.

Erich Korngold se jako zázračné dítě ve Vídni dostal do péče nejvýznačnějších soudobých muzikantů, také Alexandra Zemlinského, pod jehož vedením napsal balet *Sněhulák*. Zemlinsky se také postaral o provedení díla ve Dvorní opeře za císařovy přítomnosti. Podnes jsou často uváděna dvě čísla: symfonické *Preludium* a sólová *Serenáda*.

Jerry Herman (Gerald Sheldon Herman, 1931) se stal autorem dvanácti broadwayských muzikálů; třetím a nejslavnějším z nich byl *Hello, Dolly!* (1964), jenž dosud nemizí z repertoáru hudebních divadel po celém světě. Pochodovou píseň *Before the Parade Passes By* (Než přejde průvod) zpívá titulní hrdinka; v aranžmá Caspara Richtra a Günthera Gürsche se jí účastní také sbor.

John Williams byl Spielbergem vyzván, aby sloučil dvě své písně v *Lupičský pochod*, který se stal hlavním hudebním tématem všech dosavadních (zatím pěti) filmů s *Indiana Jonesem*.

John Kander (1927) sloužil (1940–1946) v obchodním loďstvu a poté ve válečném; stačil se však hudebně vzdělat (mistrovský titul na Columbia University), takže koncem padesátých let se

mohl začít významně uplatňovat jako muzikálový skladatel. Světově proslul tituly *Kabaret* a *Chicago*, ale jeho vůbec nejznámější písní je *New York, New York* oslavující milovanou metropoli na charakteristickém ostinátním průvodu.

John Williams umístil do své hudby ke Spielbergovu *Terminálu* (2004) klarinetové sólo *Viktorův příběh* ztělesňující kafkovsky absurdní prostředí, v němž se odehrává většina děje, totiž prostory newyorského letištního terminálu, v němž tráví dlouhé měsíce cestující Viktor, jenž přišel během cesty politickým převratem o vlast, a tudíž o platnost všech svých dokumentů.

Ennio Morricone (1928) napsal hudbu k víc než pěti stovkám filmů a televizních seriálů. Naprosto nejznámějším z nich je western *Tenkrát na Západě* z roku 1968. Hudba v něm hraje mimořádnou roli – hlavním motivem je několik tónů foukací harmoniky (hlavní postavu *Harmonikáře* provází od počátku), jejichž osudový význam se projeví až na dramatickém vrcholu děje. Jeho protějškem je *Jillina Amerika*, symfonická idyla provažující hlavní postavu krásné vdovy po zavražděném farmáři.

Aaron Copland (1900–1990), jeden ze zakladatelů americké moderní hudby, jinak také libretista, pianista a dirigent; *Fanfára pro obyčejného člověka*, jeho nejslavnější skladba, zazněla na špilberském festivalu v roce 2009. *Rodeo*, druhý z jeho „kovojských“ baletů, vrcholil svým závěrečným oddílem *Hoe Down* (*Hej rup*), těžícím z americké lidové písně o Bonapartovi.

John Williams je také autorem hudby k filmu, jenž získal Spielbergovi v roce 1994 prvního Oscara za režii, totiž *Schindlerova seznamu*. Dílo, hodnotící zásluhu německého podnikatele o záchranu 1 100 židovských životů v závěru války, získalo sedm Oscarů, jednoho za Williamsovu hudbu s houslovým sólem v hlavním tématu.

Ve čtyřdílné sérii vánočních příběhů *Sám doma* napsal Williams hudbu také pro někoho jiného než Spielberga (režisérem byl Chris Columbus). Opakuje se v nich sbor *Betlémská hvězda* o zdroji zázračného světla zalévajícího vánoční svět.

Stefan Nilsson (1955) se stal jedním z nejplodnějších hudebních autorů bohaté švédské filmové produkce, také původcem hudby k mnohokrát oceněnému snímku *Jako v nebi*. Jeho hrdina, původně slavný dirigent, se po srdečním záchvatu usadí na dalekém švédském severu a snaží se místním vesničanům usnadňovat jejich těžký život. Ústřední hudební číslo, *Gabriellinu píseň*, zpívá žena, týraná svým brutálním manželem.

O účinkujících

Isabel Dörfler zpívá, hraje a tančí od svých šesti let; jako sólistka Brémského divadla byla angažována ještě dřív, než podstoupila odborné vzdělání ve Studiu Divadla na Vídeňce. Její scénická kariéra zahrnuje role nejružnějšího druhu, hlasových a jazykových nároků; vystupuje však také na samostatně koncipovaných koncertech, sólových shows a jako moderátorka. Na scénách německojazyčné Evropy ztělesnila v premiérách stěžejního muzikálového repertoáru dlouhou řadu hlavních postav (namátkou: *West Side Story*, *Sunset Boulevard*, *Kiss me Kate*, *Cabaret*, *Evita* a *Piaf*). V berlínském Divadle na Schiffbauerdammu a v následujícím evropském turné hrála hlavní roli v *Miami Nights*. Do hlavní role v dramatu *Rebecca* si ji vyžádal autorský team; vystoupila tak také na premiéře v Divadle St. Gallen a ve stuttgartském Palladiu.

Ars Brunensis, dnes sedmatřicetiletý smíšený sbor, vyniká především v interpretaci barokní vokální literatury, ale významně zasahuje také jiné hudební obory – jazz, folklor, muzikál apod. Podílel se již na více než dvou desítkách CD, řadu jeho vystoupení zaznamenal rozhlas nebo televize. Natáčí scénickou

hudbu pro přední divadelní scény a spolupracuje přitom hlavně se skladatelem Vladimírem Franzem (mimo četné jiné *Bloudění*, *Markéta Lazarová*, *Znamení kříže*, *Smrt Pavla I.* nebo *Údolí suchých kostí*).

Po zakládajícím sbormistru Janu Rozehnalovi vedli sbor postupně Tomáš Hanus, Stanislav Kummer a Roman Válek, od roku 2000 je uměleckým vedoucím **Dan Kalousek**. V letech 2013 až 2015 se na vedení sboru podílel Michal Jančík, v současné době působí jako sbormistryně také Zuzana Kadlčíková.

Filharmonie Brno vznikla v roce 1956 sloučením dvou tehdejších symfonických orchestrů, rozhlasového a krajského; ještě téhož roku vyjela poprvé za hranice a od té doby hostuje pravidelně (do dneška víc než tisíckrát) ve významných centrech Evropy, obou Amerik a východoasijských zemí. Se svými 112 hráči představuje jeden z největších středoevropských orchestrů a rozsahem i úrovní svého působení se řadí k proslulým tělesům z Prahy a nedaleké Vídně. Ve svém domovském městě je se svou bezmála stovkou koncertů nejdůležitějším ohniskem hudebního života; ve své vlasti vystupuje především na mezinárodních festivalech.

Caspar Richter vystudoval po maturitě na gymnáziu v rodném Lübecku hru na klavír, bicí nástroje, kompozici a dirigování na Vysoké hudební škole v Hamburku. Roku 1969 se stal korepeticí v Německé opeře v Berlíně, v letech 1972–1984 byl jejím dirigentem, současně hostoval mj. u Berlínských filharmoniků a rozhlasových orchestrů v Berlíně, Frankfurtu či Stuttgartu; v letech 1978–1981 byl hudebním ředitelem festivalu Berliner Festspiele. Roku 1983 se stal dirigentem Vídeňské státní opery a šéfem orchestru vídeňské Volksoper, od roku 1987 byl činný jako hudební ředitel Spojených vídeňských divadel a založil velký

samostatný orchestr pro muzikál a populární hudbu. S brněnskou filharmonií spolupracuje od roku 1990 (stálý host, od 2002 čestný dirigent). V letech 2010–2012 byl hudebním šéfem opery Národního divadla Brno.

Jiří Beneš

Résumé

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957) was born in Brno and, after emigrating to the United States, instigated the symphonic era in film music. Two of his 16 works for cinema received Academy Awards, the second being *The Adventures of Robin Hood* dating from 1938.

Max Steiner (1888–1971), a native of Vienna, used the leitmotif technique in his 350 film scores (of which three have received Academy Awards). In *Gone with the Wind*, the most distinctive is *Tara's Theme*, named after the O'Hara family's plantation and home of the film's protagonist, Scarlett.

John Williams (born 1932) composed the scores for virtually all of Steven Spielberg's famous movies. In *Amistad*, about the fate of black slaves who mutinied aboard a transatlantic ship, the main musical number is the chorus *Dry Your Tears, Africa*.

In *Hook*, a family movie, a fictional pirate captain abducts the children of a careless father into lands unknown: *Flight to Neverland* is a colourful symphonic fantasy accompanying their fabulously enthralling journey.

Julie Styne (1905–1994) was one of Broadway's most prolific songwriters, writing more than 1,500 of them. His musical, *Funny Girl*, was shown 1,348 times, owing much of its popularity

to the song *People*, in which the protagonist reflects upon the nature of human relationships.

Among the members of the celebrated Paris-based group *Les Six*, **Georges Auric** (1899–1983) was the composer most focused on theatre, ballet and film: his most famous melody by far is the *Waltz* from the film *Moulin Rouge* (1952). The *Polka* that precedes it could be described more accurately as marching music, and bears the hallmarks of French interwar modernism.

Erich Korngold wrote the ballet *Der Schneemann* as an 11-year-old *wunderkind* in Vienna, and his teacher, Zemlinsky, arranged for the work to be performed at the Court Opera in the presence of the Emperor. Two numbers continue to be played often to this day, the symphonic *Prelude* and the solo *Serenade*.

Jerry Herman (born 1931) wrote 12 Broadway musicals. His third and most famous is *Hello, Dolly!* (1964), which continues to be shown in musical theatres throughout the world. In the musical, it is the eponymous heroine who sings the marching song *Before the Parade Passes By*; in an arrangement by Caspar Richter and his collaborator Günther Gürsch, the choir joins in as well.

Steven Spielberg asked **John Williams** to combine two of his existing songs to create the *Raiders March* (1980), which became the main musical theme of all of the *Indiana Jones* films, of which there have been five so far.

John Kander (born 1927) was originally a sailor, but later became an important composer of musicals. His most famous song is *New York, New York*, celebrating the much-loved metropolis.

In his music for Spielberg's *The Terminal* (2004), **John Williams** included the clarinet solo, *Viktor's Tale*, embodying the Kafkaesque environment of New York's John F. Kennedy Airport terminal, where the traveller, Viktor, involuntarily spends many long months.

Ennio Morricone (born 1928) wrote music for more than 500 films and TV series, of which the most famous is the western *Once Upon a Time in the West*. *Jill's America*, a symphonic idyll, accompanies the protagonist, the beautiful widow of a murdered farmer.

Aaron Copland (1900–1990) was one of the founders of modern American music. *Rodeo*, the second of his "cowboy" ballets, culminates in the final section, *Hoe Down*, based on an American folk song about Bonaparte.

John Williams also wrote music for *Schindler's List*, a movie about a German businessman's heroic effort to save 1,100 Jewish lives during World War II. The film received seven Academy Awards, including one for Williams's music with its violin solo.

Featured repeatedly throughout the series of four Christmas movies *Home Alone* is Williams's chorus *Star of Bethlehem*, about the source of miraculous light flooding the world at Christmas.

Stefan Nilsson (born 1955) wrote the music for the Swedish film *As It Is in Heaven*, which has won a string of awards. The central musical number, *Gabriella's Song*, is sung by a woman who is tyrannised by her brutal husband.

Isabel Dörfler has been singing, acting and dancing since the age of six. She was engaged by Theater Bremen even before she finished her training at the Theater an der Wien Studio. Her acting career has encompassed diverse roles requiring various vocal and linguistic skills, and she has also appeared in solo recitals and shows, and as a presenter. On theatre stages throughout German-speaking Europe she has embodied in premiere performances many leading roles of the core repertoire of the musical theatre.

The **Ars Brunensis** chorus, now in its 37th year, has established its reputation in baroque music, but is equally at home in other genres, including jazz, folk and musicals. The chorus has been involved in the making of more than 20 CDs; many of its performances have been recorded for radio and television, and it has recorded incidental music for leading theatres. Since 2000 **Dan Kalousek** has been its artistic director, and presently Zuzana Kadlečiková Pirnerová is a choir director.

Created in 1956 by merging two existing symphony orchestras, that same year the **Brno Philharmonic** toured abroad and has been a regular guest in the leading musical centres of Europe, the Americas and East Asia ever since. With 112 players, it is one of the largest orchestras in Central Europe. The extent and quality of its activities rank it alongside the celebrated ensembles from Prague and nearby Vienna.

Having completed his secondary education at a grammar school in his native Lübeck, **Caspar Richter** graduated in conducting from Hochschule für Musik in Hamburg. From 1969 he conducted various orchestras in Berlin and in 1983 became a conductor at the Wiener Staatsoper as well as the chief conductor of the city's Volksoper. He has worked with the Brno Philharmonic since 1990 as a permanent guest conductor, becoming its honorary conductor 2002.

Jiří Beneš, translated by Štěpán Kaňa

AUTORIZOVANÝ DEALER

AUTORIZOVANÝ DEALER

PRODEJ PNEU
PNEUSERVIS AUTO-MOTO
E-SHOP

Brno-Bohunice www.pemm.cz

Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas,
vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali.
Děkujeme.

Vydala Filharmonie Brno nákladem 300 výtisků
texty Jiří Beneš
anglicky Štěpán Kaňa
foto archív Filharmonie Brno
sazba a produkce Petr Tejkal Design

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského nám. 534/8, 602 00 Brno
☎ +420 539 092 801
info@filharmonie-brno.cz
www.filharmonie-brno.cz